

האליזר

עלון לשבת קודש

בס"ד

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

לע"נ יוסף בן אליה וחממה ז"ל לבית גיאת
לע"נ משה בן זילפה ואליאס ז"ל לבית חיימי

נושא השבוע: תשעת הימים

כה' תמוז תש"פ 1333 (שנה כה')

ההפטרה: "שמעו דבר" (ירמיה ב')

פרשת מטות-מסעי שבת מברכין

ר"ח אב יחול אי"ה ביום רביעי מולדו ביום שני בשעה 14:10 ו-15 חלקים

"ויתן להם משה לבני גד ולבני ראובן ולחצי שבט מנשה" (לכ"ג)

מדוע רק חצי משבט מנשה מצטרף לגור עם בני גד ובני ראובן בעבר הירדן המזרחי? לשם מה הפיצול? חז"ל מבארים ב"ילקוט שמעוני" (בראשית רמז, קמג), בגלל מעשה מנשה בן יוסף אביהם (שאירע במצרים לפני כ-250 שנה) שגרם שקרעו האחים את בגדיהם, היה זה כאשר נשלח מנשה ע"י אביו יוסף להחביא את הגביע באמתחת בנימין וכשגילו האחים היכן נמצא הגביע קרעו בגדיהם מצער, מידה כנגד מידה נקרעה נחלתם של בני שבט מנשה, חציים ישבו בארץ ישראל וחציים בעבר הירדן.

מכאן נלמד עד כמה חמורה הפגיעה בזולת ועד כמה יש להיזהר, בפרט בימים אלו של חורבן ואבל עלינו להשתדל להיות טובים יותר וראויים יותר שיבנה ביהמ"ק בקרוב ממש אמן.

"אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים... ביד משה ואהרן" (לכ"ג, א)

שואלים המפרשים: האם לא ידענו שמשה ואהרן עמדו בראש העם?

ידענו זאת אך באה התורה להדגיש כי המסע הוא נהדר אם עומד בראש אדם בר סמכא ואחראי הפוקח עין ומנווטו ואכן את כל המסעות ליוו משה ואהרן ופקחו עיניהם של ישראל שכל המסעות יהיו על פי רצון ה'. בימים אלו שהילדים נמצאים בחופשה מוטל עלינו ההורים לפקח על ילדינו עם מי הם מתחברים והיכן הם מבלים באופן שיהיה לרצון ה', ויעזרנו ה' לגדל את ילדנו לתפארת ולמנוע חורבנות מיותרים ה"י.

"ויהיה אהבה ואחוה ושלוש ביניהם"

מעשה שהיה

אני אם ל-7 ילדים מוצלחים ובריאים, כולם נחשבים למצטיינים וכל אחד מהם הביא לנו נחת וכבוד כמעט בכל התחומים, מלבד תחום אחד. היחסים ביניהם היו תמיד גרועים, ואני מדברת על שנאה של ממש. לקח לנו זמן להבין ולהודות שיש לנו בעיה רצינית בנושא "אהבת אחים", נכשלו בגיבוש ביניהם, יתכן שדווקא העידוד למצינות גרם לתחרות פנימית שהובילה לקנאה ושנאה חריפים ביניהם. היו המון פגיעות הדדיות, העלבונות והערות ציניות ובעיקר התנכלויות: כמו אח שמעדיף לזרוק משחק שלו ובלבד שאחיו לא ישחק איתו, אח שמעדיף לא לצאת לטיול ובלבד שאחיו גם לא יצאו, וזה לא הסתיים רק בבית, הפירוד והשנאה התבטאו גם בבית הספר. כשאח היה נפגע ע"י חבר, אחיו הגדול שמח לאידו ואף הבהיר זאת לחבריו. והילדים קלטו מהר את השנאה והתחרות ומכיוון שלכל אחד היה מעמד חברתי גבוה החברים השתדלו להראות נאמנות ולפגוע ככל האפשר באח השני. המחנכים העירו את תשומת ליבנו לכך שמשווא לא בריא קורה, הודענו לילדים כי כל מקרה כזה ייענה בעונש קשה ובסנקציות חמורות אך האיום פעל רק למראית עין והבעיה החמירה מיום ליום. היינו מביטים במשפחות אחרות ורואים איך שוררת אהבה ואחוה בין האחים, איך הם מסייעים ומפרגנים זה לזה ומגינים עליהם. וכשאמרנו זאת לילדינו נענו בתערובת של ציניות ובזו והם

הזמנים ע"פ לוח "אור החיים" של אופק תל אביב *שעון קיץ* סוף זמן ק"ש לשבוע הבעל"ט 8:33-8:36

כניסת שבת: 7:28 יציאת שבת: 8:18 יציאת שבת: 9:12

אמרו כי זה נובע מחולשה וטיפשות. הבכור התארס ונישא ושנה אחריו אחותו, בתקופה זו שמרו הילדים איכשהו על נראות של משפחה, אך הכלה והחתן שנכנסו למשפחתנו קלטו את המתרחש כבר בתקופת האירוסין. הבת נקטה בצעד חריג והתנתקה מהמשפחה, בתחילה לא שמנו לב, אך כשבמשך חצי שנה היא לא הגיעה לביתנו התחלנו לשאול מה קורה, היא התחמקה ותירצה תירוצים, התחלנו לחשוד שהחתן גורם לכך, אך כשבעלי שוחח איתו בהזדמנות מסוימת הוא גילה לתדהמתו שהיוזמה היא שלה ושהוא מבחינתו כואב את העניין ועושה ככל יכולתו כדי לשכנעה. זה פגע בנו מאד ואני נסעתי לשוחח עימה, בתחילה היא התחמקה אך כשלחצתי עליה היא אמרה: "איני יודעת איך יצאתי מהבית נורמלית, אולי כי לא ידעתי שיש אפשרות אחרת, ברגע שהתארסתי ובאתי לביקורים בבית אירוסי הרגשתי שהגעתי לפלנטה אחרת, ראיתי כמה הילדים אוהבים זה את זה, ומוכנים למסור נפשם למען אחיהם, שמעתי סיפורים על אח שהעדיף לקבל מכות קשות מנערים שהתנכלו לאחיו, העיקר שהוא יברח וינצל. שמעתי על אחות שלמדה עם אחותה למבחן על חשבון ציוניה היא, כל כך התרגשתי מהאהבה ששוררת ביניהם עד כדי דמעות והכל צף לי שם, כל הפגיעות בנפש, ההערות המבוזות והמחלישות שקבלתי מאחי הגדול מהקטן ומכולם ביחד. ואילו אצל משפחת בעלי ראיתי מול עיני את הפסוק: "איש את רעהו יעזורו ולאחיו יאמר חזק", איך הם מפתיעים האחד את השני בימי הולדת ולפני מבחנים, איך הם מתארגנים להכין שיר לאח או לאחות שלהם מתוך רצון לשמח ולא מתוך הכרת, ואז הבנתי שהבית שגדלתי בו היה בית מחליש ומסוכן לנפש, שלא ברור איך שרדתי בו", היא פרצה בבכי ואני איתה. לא היה לי מה לומר, ידעתי שהיא צודקת בכל מילה. "איפה טעינו? שאלתי אותה בבכי, "אני מכבדת ואוהבת אתכם, אני חושבת שאתם הסיבה שלא נפגענו בנפשנו, כי אתם הייתם מחוץ למשחק הזה, לא פגעתם ולא ציערתם... נתתם לנו כוח להצליח ולהכיל. אבל אני מצטערת, אני מעדיפה להתרחק ממקום סכנה...". ידעתי שאני חייבת לשנות את המצב.

באותה תקופה התארס בני השלישי, הכלה הייתה עדינה וטובה, הייתי בטוחה שהיא תיכנע ותיישר קו עם בני נגד כל בני הבית, אך להפתעתי כמה שהייתה שקטה כך הייתה דעתנית ולאחר החתונה החלה להביע את דעתה. בתחילה היא הסבירה לבעלה-בני, שהבית שלו נראה מושלם מבחוץ אך ממש חולה מבפנים ולא יתכנו יחסים כאלו בין אחים, וסירבה לשמוע ממנו בגנותם ואף איימה עליו במרומוז כי אם הוא אינו מתכוון להשתנות לא יהיה לה מה לעשות אתו, ועם הזמן הוא הבין שמילותיה מגיעות ממקום אמיתי וכאוב ולא משתלטנות. בשלב מסוים ביקשה לשוחח איתי, היא אמרה לי מילים טובות והרחיקה ממני את האשמה ואמרה שאנו חייבים לנקוט בצעדים משמעותיים כדי למחוק את השנאה ולהפוך למשפחה נורמלית. ביקשתי את עזרתה, "את לא מצפה שאני אהיה השוויגער שלך, זה לא יקרה, אני מציעה שתפני לאשת מקצוע...", אמרה ואני השבתי: "את חכמה ונבונה ואני מתעקשת שפשוט תעזרי לי...". לבסוף היא הסכימה..... ישבנו יחד וחשבנו על צעדים שיוכלו לשנות את המצב, סיפרתי לה מה עשינו בעבר כדי להפסיק את העוינות ביניהם בבית הספר, "למה שלא נמשיך את זה בבית?", שאלה. נסחנו יחד מסמך שמודיע לילדים שלנו שלא נסכים לשום מעשה שיש בו עוינות או יד איש באחיו ונעשה כל מה שנוכל כולל פניה לאנשים מבחוץ שיתערבו, כך בכל פעם שאח יפגע באחיו הוא יאלץ להתמודד עם טלפונים מאנשים שהוא מכיר מהמחנך עד למרצה שהזמנו הביתה לשוחח על "בין אדם לחברו". ואם ההצקה הייתה בבית הספר הוא הושעה למשך שבוע ובכל יום קיבל טלפון עם נאומים חוצבי להבות שהיו רכים ומשכנעים ולא פוגעים או מאיימים. תוך חודש הופסקו הפעולות העוינות אך את התחושה לא הצלחנו עדיין לבער.

בעצת כלתי החלטנו לנסוע עם הילדים לציון השל"ה הקדוש בערב ר"ח סיון הידוע כשעת רצון לתפילת ההורים על בניהם, וכאן קרה משהו שהוא מבחינתי נס גלוי. בטרם הגענו לציון הלכו לפנינו שני בחורים, האחד גבוה וחסון והשני נכה, כשהגענו לשפת המדרכה הבחור הנכה השתטח על פניו ונפצע קצת, כאחות במקצועי שלפתי מתיקי ציוד חובה וטיפלתי בפצע שלו. הובלנו אותו לספסל שינוח והתעניינתי קצת מי הם ומהיכן באו. אימם שהתלוותה אלינו לחשה לנו את הסיפור: "הבן שלי כמו שאתם רואים אותו, היה עד לפני 4 שנים הנער הכי מוצלח בשכונה, אחיו שיושב לידו גדול ממנו בשנה ואם לומר את האמת הוא קינא בו ושנא אותו, לא יכל לסבול את

ההצלחה שלו ועשה הכול כדי להציק לו ולפגוע בו. בעלי ואני לא הצלחנו לעצור בעדו ולכבות את אש הקנאה והשנאה שפעפעה בו. יום אחד במהלך משחק רגיל הוא התמוטט והובהל לבית חולים והתברר שהיה לו אירוע מוחי. איכשהו, הצילו את חייו אך הוא נותר משותק בחצי גוף לכל החיים. הוא אחרי שיקום ארוך וההליכה היא נס רפואי עבירו. אנחנו מתמודדים עם שבר כפול, לא רק שהוא נכה, הוא זוכר את היטב את הימים הטובים שלו וזה שובר אותו בכל פעם מחדש.

ברגע שזה קרה, השנאה הסתיימה כמובן אך תחתיה באו רגשי אשם נוראים, והאח הגדול מאשים את עצמו שבגלל המחשבות הרעות שלו, השנאה וההקפדה הוא גרם למה שקרה לאחיו... הדבר היחיד הטוב שיצא מההתמודדות הזו שהם לפחות אוהבים זה את זה, כזו התמסרות לא ניתן לראות בשום מקום. אבל למה היינו צריכים להגיע למצב כזה כדי שאח יאהב את אחיו? אמרה בבכי. היא הודתה לי נרגשות ושבה אל ילדיה שהמתינו לה. עמדנו שותקים, איש לא אמר דבר. כל הדברים שהיו צריכים להיאמר נאמרו ע"י אותה אישה, ותובנה אחת ברורה עמדה בין ילדיי, איש מהם לא רצה להגיע למצב כזה כדי שיפסיקו לשנוא אחד את השני. לאחר מכן נכנסנו לציון, לקחתי את תפילת השל"ה הקדוש והתחלתי לומר אותה וכשהגעתי למילים "כי על כן באתי לבקש ולהתחנן לפניך, שיהא זרעני.... ותן להם בריאות וכבוד וכוה, ותן להם קומה ויופי וזון וחסד, ויהיה אהבה ואחוה ושלום ביניהם..." בכיתי בכי תמרורים כשאני מצביעה לבנותי מה גרם לי לבכות, ואחר כך התברר שגם בעלי עשה כן עם הבנים. ב"ה כל כך הרבה השתנה אצלנו, בזכות כלתי היקרה שלא התייאשה ובעיקר בזכות הנס שאירע עמנו בציון השל"ה הקדוש, זכינו להיות משפחה שמחה, שלימה ומאוחדת.

(אנשים מספרים על עצמם 11-חיים ולדר)

הלכות תיקון לחורבן ביהמ"ק

פינת ההלכה

הקדמה: כידוע בית המקדש הראשון חרב בגלל שלוש עבירות: עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים, ואילו בית המקדש השני חרב בגלל שנאת חינוס (גמ' יומא ט:). וכל זמן שלא יתוקן החטא בית המקדש לא יבנה, אז בואו נתחזק בעניין זה ונרבה באהבת חינוס.

א. אסור לשנוא אדם מישראל (ס"ה לרמב"ם ל"ט ע"ב) ומצוה לחנך את הילדים להימנע מכך (משנ"ב סי' שמה, משפטי השלום פ"א ס"ב). ואפילו שהשנאה היא רק בלב ולא באה לידי ביטוי במעשה אסור (ס"ה). ואף אם חברו שונאו אסור לו להשיב לו בשנאה (משפטי השלום ס"י).

ב. אפילו אם עשה לו חברו רעה, הזיקו או ציערו אסור לשנוא אותו, אבל מותר לו להוכיחו על כך [ואם יש צורך גם לתובעו בבית דין] (הרמב"ם לעות פ"ו ה"ו, משפטי שלום ס"ו-ז). [ולפעמים עדיף לעשות זאת ע"י שליח או מכתב לפי הענין] ולפעמים עדיף לוותר על התוכחה ולמחול בלב (ס"ה).

ג. המוכיח את חברו צריך להוכיחו בינו לבין עצמו וידבר עמו בנחת ובלשון רכה (הרמב"ם לעות פ"ו ה"ז). ולא ידבר עימו קשות עד שיכלימו וכל שכן שלא יעשה כן ברבים (ס"ה ח"ה). ויודיעו שאינו אומר לו אלא לטובתו (ס"ה ז'). ויאמר לו מדוע עשית לי כך וכך (הרמב"ם ס"ה). ועל ידי זה אולי יתברר שהצדק עימו ויתנצל על מעשיו וימחל לו ומתוך כך תצא השנאה מהלב וירבה השלום (משפטי השלום ס"ב).

ד. אם מסתייג מחברו בגלל הבדלי השקפה, הנהגות, חוסר הבנה ביניהם או בגלל מידותיו הרעות רשאי להתרחק ממנו אבל לא לשנואו [ואין היתר לשנאה בין חוגים, עדות או מעמדות] (ס"ה ס"ב).

ה. אין היתר לשנוא שום יהודי גם לא רשע שעובר עבירות, וגם לא את אלו שאינם שומרי תורה ומצוות שעוברים עבירות, וצריך להתרחק מהם כאמור (עיין משפטי השלום פ"ב ס"ד). [אבל מי שהיכולת בידו לקרבם בלי להתקלקל מצוה גדולה לעשות כן!]

ו. סכסוכים ומחלוקות מביאים לידי שנאה בין הבריות והיום רובם הם בענייני כספים (אור לזיון אהבה הדסה עמ' קסז). המביאים לדיבורי לשון הרע ורכילות על הזולת (נזיר לשון פ"ג ס"ג) ולכן אדם שיש לו דין ודברים עם חברו לא יעשה דין לעצמו אלא ילכו לדין שיישב את הסכסוך (ילקו"י מועדים).

הלכות חודש אב (מר"ח ועד תשעה באב)

א. משנכנס אב ממעטים בשמחה (ש"ע אור"ח סי' תקנ"א ס"א) וכן בבנין של שמחה היינו בניה לרווחה ולנוי בעלמא שאינה לצורך מגורים אסור לבנות בימים אלו (משנ"ב ס"ק יב) אסור לסייד ולצבוע את הדירה בימים אלו (ש"ע ס"ב), אבל במקום הפסד ממון מותר. (תורת מועדים סי' ה ס"ט). טפטים יש להחמיר שלא להדביקם (ילקו"י שובע שמחות ח"א עמ' רפ, ק. ילקו"י ח"ב עמ' תשל"ג ש"ת דברי צנינו לגר"ב לזיון ח"ב עמ' עו, נתיב המאורות לגר"י דר-שלום עמ' רה ועוד) ומותר לעשות מעקה אפילו בתשעה באב עצמו שיש בזה מצוה למנוע סכנה (נב"ח דברים ס"ג).

ב. אסור לתפור, לגזור ולסרוג בגדים חדשים וכן לא לתפור נעלים חדשות אבל מותר לתקן בגד או נעל שנקרעו [או כפתור שנפל (חז"ע עמ' רז)]. ונוהגים שלא לקנות בגדים או נעלים חדשות (ש"ע ס"ז ומהרמ"א, ז"ח"ו ס"ז-י) מ"מ במקום הפסד ממון מותר (ז"ח"ו ס"ז) ומותר לקנות נעלים חדשות של בד או גומי לצורך תשעה באב [וטוב שינעלם זמן מועט קודם תשעה באב, כדי שלא יחדשם בתשעה באב] (תורת מועדים ס"כג). מותר לקנות מזגן ולהתקינו בימים אלה (ילקו"י ארבע תעניות ס' תקנ"ט).

ג. נוהגים שלא לאכול בשר [עוף ובקר] בכל תשעת ימים אלו, ומנהג ירושלים והספרדים להקל לאכול בשר בראש חודש עצמו (חז"ע ארבע תעניות עמ' קסט).

בכלל המנהג אין לאכול גם תבשיל שבושל בו בשר אף על פי שאין בו בשר, אבל מרק שנעשה מאבקת מרק עוף בשרי מותר (חז"ע עמ' קעז).

ד. בסעודת מצוה [כגון: סעודת ברית מילה (בזמנה או מיד שנתרפא התינוק) (חז"ע עמ' קאז), פדיון הבן, בר מצוה שנערך בזמנו, סיום מסכת שרגילים לעשות סיום בסעודה] מותר לאכול בשר וכן אם ברך בטעות על בשר יטעם קצת [כדי שלא תהא ברכתו לבטלה], וכן חולה אפילו אין בו סכנה [או שנתרפא ועודנו חלוש] (חז"ע עמ' קאג). ומעוברות ומיניקות הסובלות מחולשה מותר להן לאכול בשר (תורת מועדים ס' ה"מג-נה).

ה. מותר לתת לקטנים עד גיל 13 לאכול בשר גם אחרי ר"ח אב [למעט תשעה באב כולל סעודה מפסקת] בפרט אם הוא קטן שלא בריא כל כך (חז"ע עמ' קל) וטוב להחמיר מגיל 12 ויום אחד (פס). ו. האוכל אחר השבת משיירי הבשר שנשארו לו מסעודת שבת יש לו על מה לסמוך, ובפרט אם אוכלם בסעודה רביעית, והוא רגיל לאכול בשר בסעודה זו (חז"ע עמ' קעז). [ואפשר ליתנם לקטנים כאמור בסעיף ה']. ומותר לטעום בערב שבת מתבשילי הבשר שמבשלים לכבוד שבת (חז"ע עמ' קעה).

ז. יש נוהגים שלא לשתות יין (אבל שאר משקאות חריפים מותרים) מיום ר"ח, ויש נוהגים רק בשבוע שחל בו תשעה באב, מ"מ מותר לשתות יין של הבדלה (ש"ע ס' תקנ"ט-ט) אבל בכמה קהילות ספרד נהגו להקל בשתיית יין אף בשבוע שחל בו תשעה באב וכן הוא מנהג ירושלים להקל והמחמיר תבוא עליו ברכה (ילקו"י מועדים עמ' תקעז, תורת מועדים, ס' ה"ס"ט).

ח. הספרדים נוהגים שלא לשאת אישה מראש חודש אב (ש"ע ס' תקנ"ט-כ). [ואשכנזים מ-ל"ז בתמוז] ט. זמן זה הוא זמן סכנה והעת מסוגל לרעה ח"ו ולכן כדאי להימנע מלרחוץ בים ובברכות (מקור חיים תקנ"ט ס' ז) ולהיזהר שלא לערוך טיולים במקומות מסוכנים (משא חיים לר"ח פאלג'י שדה חמד ס' א) והמורה וההורים צריכים להיזהר שלא להכות את הילדים בימים אלו (ש"ע ס' תקנ"ט ס"ה) וכן ניתוח שלא דחוף יש לדחותו לאחר תשעה באב (חז"ע תענית עמ' קכח).

י. מאחר ואסור ללבוש בגדים מכובסים בשבוע שחל בו תשעה באב יש להכין מראש לפני שבוע זה כדי שלא יחול עליהם דין מכובס ע"י שילבש כל בגד זמן כלשהוא [מס' דקות כשמזיע הרבה ואם אינו מזיע ילבשם חצי שעה או שעה (אור לציון ח"ג פ"ב ס"א, עיין חז"ע עמ' רכט-לכז, הליכות עולם ח"ב עמ' קמ)] ואז יצא מתורת מכובס ויוכל ללבושו בשבוע שחל בו תשעה באב [יכין לו מלאי ל-5 ימים]. ודין זה הוא לגבי בגדים ומצעים, אבל לבנים וגרביים מעיקר הדין מותר להשתמש במכובסים, מ"מ טוב גם אותם להכין לפני כן ע"י שילבשם מס' דקות [וכנ"ל שמזיע] לפני שבוע שחל בו תשעה באב (חז"ע עמ' רכט, לכז, ש"ת מעין אומר ח"ג עמ' קסה, עיין כי צעוד מועד לכז חותה עמ' מז, ילקו"י מועדים מהדורת תשס"ד בהצברה למ' תש"ע עמ' תרכו) ודין האשכנזים בזה ממתי עושים דין זה ראה בהרמ"א ס' תקנ"ט ס"ג.

וכל הדין האמור הינו לגברים, נשים וילדים מגיל שמבינים את משמעות החורבן (הליכות עולם ח"ב עמ' קמ) מותר לגהץ בגדים בשבוע שחל בו תשעה באב (חז"ע עמ' רלח).

יא. בערב שבת חזון [שבת פרשת דברים] מותר לגזוז ציפורנים (ז"ח"ו דכ"ס יג) וכן לרחוץ כל גופו במים חמים וסבון (תורת המועדים ס' ה"ס"מ) ובשבת עצמה מותר לאכול בשר ולשתות יין כרגיל (ש"ע ס' תקנ"ט ס"י).

יב. מסיבת יום הולדת שחלה בימים אלו ראוי לדחותה לאחר תשעה באב, אלא אם כן עושים דבר צנוע בבית. ומסיבת בר-מצוה עושים אבל בת-מצוה נכון לדחותה לאחר ימים אלו (ילקו"י ארבע תעניות שס ס"ז,ג).

אין לעשות סעודת חנוכה הבית בימים אלו (שזכר שמחות ילקו"י ח"א עמ' רפד) אבל לקרוא את סדר "חנוכה הבית" ללא "שהחיינו" אפשר, ואת ברכת "שהחיינו" והסעודה ידחה לאחר תשעה באב (ד"ע על פי הג"ל).

יג. נוהגים הספרדים שלא להתגלח ולא להסתפר בשבוע שחל בו תשעה באב ויש נוהגים להחמיר החל מראש חודש אב (חז"ע ארבע תעניות עמ' ריח). [האשכנזים החל מ-ל"ז בתמוז]

ניתן לקבל את העלון במייל מידי שבוע המעוניין ישלח בקשה חד פעמית למייל שמופיע מטה

ט"ל: 08-8644452 אתר העלון: alonhaihud.co.il דוא"ל: haihud.ashdod@gmail.com